

Täysistunto 18.3.2021 klo 9.30-11.30

Osallistujat:

Jäsenet: pj. Inka Hopsu (vihr), vpj. Sanna Antikainen (ps), vpj. Kimmo Kiljunen (sdp), Antero Laukkanen (kd), Merja Kyllönen (vas), Anne-Mari Virolainen (kok), Eva Biaudet (rkp), Juha Ruippo (MTK), Anu Juvonen (koulutus, demokratia –painopiste), Jouni Hemberg koulutus, demokratia -painopiste Annika Launiala (Fingo), Helena Laukko (monenkeskisen yhteistyön painopiste), Anne Tarvainen (ilmastopainopiste), Maria Suoheimo (humanitaarisen avun painopiste), Pia Björkbacka (SAK), Elina Korhonen (naiset ja tytöt –painopiste)

Asiantuntijajäsenet: Janne Ronkainen (SASK), Zabrina Holmström (OKM), Marianne Laxén (Rauhanliitto, vara), Ulriikka Johansson (SM), Marjaana Kokkonen (YM), Anne af Ursin (VM), Titta Maja (UM), Anna Savolainen (UM), Leena Pentikäinen (TEM)

Muut: Pekka Puustinen (UM), Riitta Oksanen (UM), Satu Santala (UM), Katja Ahlfors (UM)

Sihteeristö: Marikki Stocchetti, Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus
Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.30.
2. Pöytäkirjojen hyväksyminen
Hyväksyttiin täysistuntopöytäkirja 28.01.2021 ja työvaliokunnan pöytäkirja 11.2.2021.
3. Katsaus kehitysyhteistyön toimintatapauudistukseen (KeTTU) sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun (TTS)

Ulkoministeriön kehitysyhteistyön toimintatapauudistus valmistuu toukokuussa 2021. Kehityshankkeen tarkoituksena on vahvistaa strategista tietoperustaista johtamista, tehostaa kehitysyhteistyön operatiivisia prosesseja sekä parantaa henkilöstön resurssien pitkän aikavälin suunnittelua ja kapasiteetin vahvistamista. Ulkoministeriö esittää KPT:lle täysistunnossa tilannekatsauksen toimintatapauudistuksen edistymisestä ja sen tärkeimmistä tuloksista. Talouden ja toiminnan suunnittelu (TTS) liittyy myös toimintatapojen uudistukseen ja TTS:n vahvistamiseen sen osana. Kuulemme täysistunnossa myös katsauksen vuoden 2020 TTS:stä.

Katsaus toimintatapauudistukseen ja talouden ja toiminnan suunnitteluun

Ylitarkastaja Riitta Oksanen ja osastopäällikkö Satu Santala, UM/KEO/ sekä alivaltiosihteeri (palvelut) Pekka Puustinen:

Uudistus käynnistyi vuonna 2017, toiminnan laadun ja tehokkuuden kehittämiseksi. Tehostamisen lisäksi tehostaminen on keino paremmille tuloksille ja kestäville vaikutuksille. UM:n sisäisen toiminnan kehittämisuudistus sisältää kolme kokonaisuutta: 1. strateginen johtaminen: tavoitteena selkeytetään prosesseja, tiedolla johtamista ja temaattinen johtaminen vahvemmaksi. 2. käytännön operatiiviset prosessit: tavoitteena hallinnollisen taakan keventäminen, roolit ja vastuut selkeiksi, laadun ja riskien hallinta paremmaksi, ohjeet ja tuki yhdellä alustalla. 3. henkilöstö: tavoitteena pitkäjänteisempi ohjaus, tehtävärakenteiden selkeyttäminen, asioita johtaa väkinäinen henkilöstö, eroon sijaisuuksista, koko henkilöstön kapasiteetin tehokas hyödyntäminen. Mitä saatu aikaiseksi: a) panosohjauksesta tulosohjaukseen, b) suunnittelusta seurantaan ja arviointitietoa+analyysiä, c) asioiden tarkastelu kokonaisuuksina. Nyt budjettisuunnitteluprosessia (TTS) muutettu: kaksi lisäelementtiä: 1: käynnistetään työ heti vuoden alussa, vedetään yhteen kaikki tieto ja analysoidaan mikä toimii tavoitteiden saavuttamisessa, missä kehittämistarpeita. Sitten haetaan poliittista ohjausta suunnitelmille ja sitten eteenpäin resurssisuunnittelussa. 2: koko vaalikausi strategisena prosessina. Hallitusohjelma, kokonaisuuksien hahmotus, vaalikauden lopussa tulosraportti, josta syötteen seuraavaan vaalikauteen. Operatiiviset proses-

sit: hallinnollisen taakan kevennys. Laadun ja riskien hallintaa kehitetty ja systematisoitu, ohjaus ja koulutus, ohjausmateriaalit tuotu yhdelle alustalle. Järjestelmien käyttäjälähtöisyys ja mukanaolo valtion digitalisaatioprosesseissa. KETTU Kampuksessa: kaikki tuki tällä alustalla, kehitysyhteistyön säädösperusta, strategisen suunnittelun materiaalit ja työkalupakki, jossa ohjeiset, asiakirjapohjat, ym.

TTS-prosessin tuloksia: keskipitkän aikavälin suunnitteluprosessia uudistettu. Sisäisen suunnittelun työkalut tehty selkeämmiksi. Kehitysyhteistyön painopisteet: rahoitus kohdentuu tasapainoisesti painopisteille. Esim. naiset ja tytöt: 85% uusista hankkeista sisältää naiset ja tytöt tavoitteita. Tällä hetkellä noin 66% eli vielä matkaa, mutta tilanne paranee koko ajan. Ilmastonmuutos: hallitusohjelma sanoo, että rahoitusta kasvatetaan (eli enemmän kuin edellisellä vaalikaudella). Ihmisoikeudet: tavoitteena nostaa rahoitusta edelleen. Yhteistyömuodoittain: ei draamaattista muutosta, tasainen kehitys. Maaohjelmamaat: 40% Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan, seuraavaksi suurin kokonaisuus on Nepal, Myanmar ja Afganistan. Monenkeskisessä: suurin rahoitus YK-järjestöille. Humanitaarinen apu: koronatilanne kasvattanut. Huomiota kiinnitettävä lisärahoitukseen sukupuolten tasa-arvon, io-perustaisuuden, luonnonvarasektorin osalta.

Keskustelussa: kysyttiin, miten kolmoisneksustyö näkyy suunnittelussa. Todettiin myös, että ihmisten vaihtuvuuteen tulisi kiinnittää huomiota, jotta eivät vaihtuisi niin usein. Kysyttiin myös miksi kehitysyhteistyömäärärahojen 2022-25 ehdotus ja ylivaalikautiset periaatteiden tavoite on eri kuin ministeriön omat kehukset. Miksi ilmastorahoituksen osalta sopeutumiseen ei ole tarjolla sopivia palikoita? Ja mitä muuta tarvitaan kuin rahoitusta, esim. investointeja, tms.?

Kysyttiin myös, kuinka paljon julkaistaan ministeriön sivuille, onko esim. vaikuttamissuunnitelmat mahdollista saada verkkosivuille julkiseksi? Onko tietohävikki (henkilövaihtuvuus, ym.), takattu uudistusprosessissa?

Ulkoministeriö vastasi: Neksustyö: näkyy enimmäkseen toimeenpanon puolella, ei niinkään budjettisuunnittelussa, mutta rahoja voi käyttää joustavammin neksuksenkin tarpeisiin. Ei näy budjetissa välttämättä, mutta on mukana. Kehys ja määrärahat: ei täsmää, koska ministeriön kehys laadittu viime syksyn lukujen valossa, nyt hallituksessa keskustellaan ja tarkoittaisi korkeampaa kehystä ulkoministeriölle. Aineistojen julkisuus: järjestetään vuosittainen KPT-briiffi ja osa aineistosta julkiseksi (nettisivuille). Avoimen datan portaali tulossa: laajasti tilastotietoa, karttapohjainen sovellus, ym. Ilmastorahoitus: investointi ja lainamuotoinen yhteistyö yksityisen sektorin kautta tehdään paljon, ovat hillintähankkeita, ei sopeutumishankkeita.

Kansainväliset järjestöt ja henkilöstö: suurlähettiläät Anne Saloranta ja Tarja Laitainen kartoittavat kv. tehtäviin aktiivisesti henkilöitä, joilla sopiva tausta. Materiaalien julkisuus: iso osa ohjeista on julkisia, sisäiset ohjeet myös julkista materiaali. Saatavuutta helpotetaan. Ulkoisilla sivuilla saatavuutta tullaan vielä parantamaan.

4. KPT:n työsuunnitelman päivittäminen vuoden 2021 osalta erityisesti "Kestävä kehityksen rahoitusmurros" -teemassa

KPT:n ja sen sihteeristön työtä ohjaa KPT:n työohjelma (2020-23). Sen mukaisesti KPT on mukana useissa kehityspoliittikan ajankohtaisissa prosesseissa ja pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan niissä sekä tuottaa ajankohtaisanalyysiä keskeisistä ankkuriteemoista asetuksessa määritellyn mandaatin ja asettamiskirjeen mukaisesti. Edellisessä työvaliokunnassa 11.2. kuultiin pääsihteerin summaus tähänastisesta kaudesta sekä esittely vuoden 2021 tulevista ajankohtais- ja KPT vetoisista pääteemasuunnitelmista. Lisäksi keskusteltiin asiantuntijaryhmien työstä.

Toimikunnan toimikausi on edennyt työsuunnitelman mukaisesti ja aikataulussa. Keskeisinä huomioina todettiin suuri tietotarve kehityspoliittisista kysymyksistä ja KPT:n roolin ja resurssien mitoittaminen näihin tarpeisiin sekä vaikuttavuuden tarkempi suunnittelu/toimeenpano. Asiantuntijaryhmätyöskentely on KPT:n mittakaavassa erittäin resurssi-intensiivinen työskentelytapa, joka toimii parhaiten rajatuissa teemoissa, joissa on KPT:n jäsenillä ja laajemmilla sidosryhmillä on vahvaa osaamista sekä samansuuntaisia, toisiaan täydentäviä näkemyksiä. Lisäksi työn fokuksointia helpottaa se, että työ täydentää tai voi rakentua jo olemassa oleviin selvityksiin ja prosesseihin.

Tältä pohjalta työsuunnitelmassa oleva ankkuriteema 1) Ilmasto, luonnonmonimuotoisuus ja ruokaturva jatkuu alkuperäisen työsuunnitelman mukaisesti ja sen kestoja jatketaan vuoden loppuun. Sen sijaan ankkuriteema 3) Kytökset, kumppanuudet ja johdonmukaisuus alla "Kestävän kehityksen rahoitusmurros ja Suomen kehitysrahoitus" –aiheen käsittelytapaan työvaliokunta ehdottaa muutosta. Työvaliokunnassa todettiin, että teema tarvitsee sellaista erityisasiantuntemusta ja pohjavalmistusta, joka olisi erittäin haastavaa ja kallista KPT:n asiantuntijaryhmätyöskentelyyn ja sen tuotoksien kannalta. Sen sijaan työvaliokunta ehdottaa, että aiheesta tilataan aiempien selvitysten pohjalta (esim. Fingon Kestävän kehityksen rahoitusarkkitehtuuri –selvitys) ja UM:n tulevia tilaustutkimuksia (harkinnassa sekarahoituksen kriteerit tutkimus) täydentävä suppeampi selvitys työsuunnitelman mukaisesti ajankohtaisesta nousevasta aiheesta, jolla on merkittävä kehityspoliittinen ja kestävä kehityksen painoarvo. Esimerkiksi jo aiemmin esiinnostetuista teemoista selvitys käsittelee uusien rahastojen ja rahoitusmuotojen nousua Suomessa, niiden kestävä kehityksen kriteeristöä sekä potentiaalia kehittyvien markkinoiden, erityisesti kaikkein hauraimpien maiden ja alueiden markkinoiden kannalta.

Selvitysten suositusten pohjalta KPT tekisi lausunnon (2-3 sivua) sihteeristön koordinaatiolla. Selvitykselle perustetaan KPT:n jäsenistä koostuva, KPT:n puheenjohtajan vetämä ohjausryhmä.

Täysistunnossa päätettiin, että:

- KPT antaa ulkoistettuna toimeksiantona selvityspyynnön uusien rahastojen ja rahoitusmuotojen noususta Suomessa, niiden kestävä kehityksen kriteereistä ja potentiaalista kehittyvien markkinoiden kannalta. Työ toteutetaan KPT:n ohjauksessa huhtikuusta alkaen ja se valmistuu alkusyksystä KPT:n lausuntoprosessia varten.
- Sihteeristö päivittää työohjelmaan tämän mukaisesti sekä tekee muut tarvittavat päivitykset (s.4 budjettiin ja harjoittelijaan liittyen sekä päivittää aikataulun ajankohtaisprosesseista työvaliokunnassa keskustellun mukaisesti, ml. tulevat lausunnot)

5. Suomen kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio ja julkisen tuen piirissä olevien kansalaisjärjestöjen riskiluokitus

KPT:n sihteeristö on pyytänyt kommentointimahdollisuutta valtionvarainministeriöltä ja poliisilta liittyen Suomen tulevan kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvioinnin luonnokseen. Tuleva riskiarvio on tärkeä ja kannatettava, mutta puutteellisesti valmisteltuna sillä voi olla merkittäviä negatiivisia sivuvaikutuksia Suomen rahoittamalle kehityspolitiikalle ja kestävä kehitystä, kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua toimeenpanevien kansalaisjärjestöjen toiminnalle kohdemaissa. Puheenjohtajamme kansanedustaja Inka Hopsu osallistui yhdessä Antero Laukkasen (kd) sekä Fingon Pauliina Savolan kanssa 12.2. finanssialan pyöreän pöydän keskusteluun suomalaisten kansalaisjärjestöjen pankkipalveluiden saatavuudesta, jossa teemaa käsiteltiin myös finanssivalvonnan ja keskusrikospoliisin kanssa.

Yksi keskeinen havainto tässä finanssialan dialogissa oli se, ettei suomalaisten julkisen rahoituksen ja valvonnan piirissä olevia toimijoita tai niiden merkitystä tunneta riittävästi ja niiden riskiluokitus arvioidaan helposti liian korkeaksi ilman riittävää tietoperustaa. Tästä voi seurata avustustoiminnan viivästyminen ja vaikeutumista juuri alueilla, joissa kehitysyhteistyö toimii kriisien ja radikalisoitumisen ehkäisijänä ja jonne toimitetaan elintärkeää humanitaarista apua. Kehityspoliittiselle toimikunnalle tämä on valtionhallinnon johdonmukaisuuskysymys.

Käytännössä Suomi ohjaa huomattavan osuuden (yli 10 prosenttia) kehitysyhteistyövaroista julkisen valvonnan piirissä toimivien järjestöjen kautta. Toisin kuin useiden yksityisten yleishyödyllisten yhdistysten, toiminta on ammattimaista, tarkoin suunniteltua, seurattua ja arvioitua myös julkisen vallan tahoilta. Siksi olisi perusteltua, että julkisen rahoituksen piirissä olevat toimijat muodostavat oman kategoriansa myös riskiarvioinnissa, kuten Euroopan unionin tasolla on tehty. Samalla pidettiin tärkeänä, että näiden tahojen rooli huomioitaisiin kansallisen riskiarvioinnin valmistelussa. Kyseisessä tilaisuudessa pyysimme mahdollisuutta kommentoida toimikuntana ja Fingo kattojärjestönä, keväällä valmistuvaa riskiarvioinnin luonnosta. Tätä pidettiin myös toivottavana myös finanssivalvonnan taholta. Olemme lähettäneet kommentointipyyynnön valmisteleville tahoille sekä KRP:hen että valtionvarainministeriöön 24.2. ja 5.3. Pääviestimme on ollut, että julkisen rahoituksen ja valvonnan piirissä olevat järjestöt tulee käsitellä riskiarvioreportissa omana ryhmänä. Tämä kirjaus on saatu uuteen riskiarvioluonnokseen.

Keskustelussa todettiin, että kyse rahan siirroista EU:n luokittelemiin korkean riskin maihin. Miten turvataan kansalaisjärjestöjen toiminta ja avun saaminen perille oikea-aikaisesti? Rahanpesulakiin liittyvät asetukset ja direktiivit eivät ole huomioineet kehitysyhteistyökenttää riittävästi. KPT:n aktiivisuutta asiassa pidettiin hyvänä ja seurantaa tulee jatkaa. Vielä voisi painottaa sitä, että kansainvälisten pankkien toiminnassa tulee tunnistaa kehitysyhteistyötä tekevät järjestöt, joilla oma status vakaina toimijoina. Esim. humanitaarinen apu vaikeutuu, jos tästä ei ole selkeää linjaa. Pankkien ei myöskään tulisi joutua vastuuseen, jos rahat menevät väärään kohteeseen. Dialogia pankkien kanssa on jatkettava ja huomioitava se, että usein pankit ylitulkitsevat sääntöjä. Tällöin pelkkä lakivaikuttaminen ei riitä.

- KPT ottaa asian ajankohtaiseurantaan. Laadittu kirjelmä lähetetään koko KPT:lle tiedoksi. Valmistelevalle taholle laaditaan kooste ja kiitoskirje. Jatketaan asian seurantaa.

6. KPT mukana OECD/DACin Suomen vertaisarvion välitarkastelussa 22.3.

Lyhyt taustoitus ja päivitys pääsihteeri Marikki Stocchetti: Suomen kehityspoliitikka on ollut OECD:n kehitysapukomitea DACin vertaisarviossa viimeksi vuonna 2017 ja saanut siltä kehittämissuosituksia. KPT osallistui aktiivisesti vertaisarviointiin tiedontuottajana ja sidosryhmäinformanttina. KPT teki myös perehtymismatkan OECD:hen sihteeristöön Pariisiin ja tutustui lähemmin vertaisarviomenettelyyn toukokuussa 2017.

Tänä keväänä OECD/DAC suorittaa vertaisarviosuosituksen väliaikatarkastelun, johon KPT on kutsuttu mukaan. Osallistuminen tapahtuu online-haastattelun muodossa MA 22.3. Kaikki varsinaiset jäsenet on kutsuttu mukaan kuulemiseen. OECD/DACin sihteeristön kysymysrunko on lähetetty varsinaisille jäsenille. Tarkemmat vetovastuut sovitaan näiden perusteella, tarvittaessa myös asiantuntijajäsenillä täydentäen. Tavoitteena on saada kunkin käsiteltävän teeman taakse

mahdollisimman vahva osaaminen. Täysistunnossa käytiin läpi KPT:n roolia prosessissa ja vastausperusteluja.

Keskustelussa pohdittiin tilaisuuden juoksutusta ja vetovastuusta. Pääsihteeri kertoi, että vastausrunko on tekeillä tänään ja lähetetään ilmoittautuneille. Vetovastuu on puheenjohtajalla ja sihteeristöllä. Kansalaisjärjestöjä ja humanitaarisen avun järjestöjä on pyydetty koordinoimaan heitä koskevia palasia. Pohdittiin myös sitä, miten keskustella vielä syvällisemmin tuloraportista ja johdonmukaisuudesta kehityspoliittisessa selonteossa. Demo Finland ilmoitti, että on valmistellut omaa osuuttaan ja osallistuvat kokoukseen. Todettiin, että Tanskan vertaisarviointi on meneillään juuri ja Suomi on siinä toisena arvioijana. Suomea tällä kertaa arvioivat vertaisarvioijina vain DAC sihteeristö, koska kyseessä on väliarviointi.

7. Tiedoksi-asiat:

- KPT:n sihteeristö on pyytänyt Myanmar-päivitystä Yangonin suurlähetystöltä. Sopiva ajankohta on etsinnässä ja pyritään varmistamaan mahdollisimman pian. Todettiin, että Suomen kehitysyhteistyöstä Myanmarissa, olisi hyvä saada briiffausta myös suoraan ministeriöstä. Ministeriön edustaja totesi, että välittää tiedot eteenpäin ministeriön sisällä. Voimavarat ovat kuitenkin heikot ulkoministeriössä, ei ole esim. Myanmar-vastuuvirkamiestä ja vastaavassa yksikössä on uusi yksikönpäällikkö.
- Kehityspoliittinen selonteko on etenemässä VN:n käsittelyyn 15.4. [ei toteutunut, siirtyi myöhemmin kevääseen]
- Afrikka-strategia VN esittelyssä 18.3.
- Sihteeristö saa osa-aikaisen harjoittelijan yhdessä UM:n evaluointiyksikön kanssa 15.4. – 15.7.2021. Antti Putila, maisterivaiheen politiikan ja viestinnän opiskelija Helsingin yliopistosta valittiin tehtävään yli 40 hakijan joukosta ja hänen päätehtävänsä KPT:ssa painottuvat viestintään, erityisesti sosiaalisen mediaan ja vaikuttamistyökalupakin suunnitteluun.
- KPT:n työn kehittämisprojekti on käynnistynyt ja jatkuu kesäkuulle Tampereen yliopiston/hallintotieteen konsulttikurssin opiskelijoiden kanssa. Kehittämisprojektin kärki on KPT:n eduskunta- ja puoluevaikuttamisen vahvistaminen.
- Nordic Countries' Development Policies – pääsihteeri mukana yhteispohjoismaisessa vertailevassa julkaisuhankkeessa Suomen osalta 12/2020 – 12/2021. Tarkoituksena on tuottaa teemanumero Scandinavian Political Studies –julkaisuun yhdessä muiden maa-kohtaisten asiantuntijoiden kanssa (ml. Jan Petterson Expertgruppen för Biståndsanalys, EBA Ruotsista, Anne Mette Kjaer, Aarhusin yliopistosta Tanskasta, Elling Tjønneland, Christen Michelsen Institute, CMI Norjasta). Julkaisu ehdotus on valmistumassa. Vaikka kyseessä on akateeminen työ, tarjoaa se tärkeän mahdollisuuden perehtyä Pohjoismaiden kehitysyhteistyön sisältöihin, suuntauksiin ja niihin vaikuttavaan laajempaan yhteiskunnalliseen, erityisesti poliittis-hallinnolliseen dynamiikkaan. Lopputulosta voi hyödyntää vaikuttamistyöhön ja tapahtumiin Suomessa.
- Sihteeristö toimisto on muuttanut ulkoministeriön uusiin tiloihin Merikasarmille G-taloon helmikuussa.
- Vaikuttamistyön tallenteet saatavilla KPT:n verkkosivuilta:
 - Yhdessä enemmän kuin osiensa summa: miksi Suomen kehitysyhteistyö, humanitaarinen apu ja rauhantyö tarvitsevat yhteisen suunnan – julkaisuwebinaari 5.3.2021

- Luonnon monimuotoisuus kestävä kehityksen mahdollistajana: Miksi biodiversiteetin turvaaminen on tärkeää myös Suomen kehityspoliitikassa? 22.1.2021
 - Dialogilla demokratiaan? Puolueet ja kansanedustajat Suomen tulevan Afrikka-strategian toimijoina
 - Hauraista haavoittuvimmat –lähetys ja Kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhantyon neksus –Podcast
- Twitter: @KPT_toimikunta

8. Tulevat KPT-tapahtumat

12.4. klo 14.00-15.00 UNDP tietoisuus (online)

15.4. klo 9.30-11.00 työvaliokunta (Teams)

20.5. klo 9.30-11.30 täysistunto (Teams)

10.6. klo 9.30-11.00 työvaliokunta (Teams)

9. Muut asiat

Ei muita asioita.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.22